

Abielulahutuste põhjusi ja tagajärgi Eestis põlvkonna ajaperspektiivis **Kadri Rootalu (Statistikaamet, Tartu Ülikool)**

Ettekandes tutvustan oma 2018a kaitstud doktoritöö tulemusi ja vaatan abielulahutuste põhjuseid ja tagajärgi lastele eelkõige demograafilisest ja sotsioloogilisest vaatepunktist. Töö peamiseks teoreetiliseks aluseks on valitud eluteepõhine lähenemine (Elder et al., 2003; Settersten et al., 2014). Sellest tulenevalt vaadeldakse kuidas lahkumine demograafilise faktina on kujunenud inimese elutee jooksul. Vaatluse all on nii registreeritud abielude registreeritud lahutused kui ka kooselude ja abielude registreerimata lahkuminekud.

Andmed

Töös kasutatakse kahe sotsioloogilise uuringu andmeid. Esimeseks on projekti „Ühe põlvkonna elutee“ andmed, milles jälgitakse 1983. aasta keskkoolilõpetajate edasist eluteed kuni aastani 2005 (Titma & Tuma, 1995). Teiseks on projekti „Laste väärtus ja põlvkondadevahelised suhted“ käigus läbi viidud kolme põlvkonna uuring, mille Eesti andmed koguti aastal 2009 (Kasearu & Rootalu, 2011; Trommsdorff, 2002).

Tulemused

Töö keskendus kolmele peamisele uurimisküsimusele. Esimesena **millised on lahutuste faktorid Eestis** ehk milliseid demograafilisi seaduspärasusi võib näha lahkumisevate paaride puhul. Siin on vaatluse all eeskätt vastaja eluteed puudutavad faktorid: kooselu alustamise vanus ja kooselu tüüp, laste olemasolu ja partnerite haridustasemed. Uuringu käigus selgus, et lahutuse risk on seotud eelkõige vastava suhte perekonnalooste aspektidega. Suurema tõenäosusega lahutatakse nooremas vanuses sõlmitud kooselud, registreeritud abielud on stabiilsemad kui vabaabielud. Samuti on väiksem lahutuse risk sellistes kooseludes, kus kasvavad ka lapsed. Abikaasade hariduse mõju lahutuse riskile on tunduvalt väiksem.

Samast uuringust selgus, et kontrolltunnuste olemasolul vastaja vanemate lahutusel vastaja abielu purunemisele olulist mõju ei olnud. Vanemate lahutuse mõju vastaja eluteele uuriti siiski edasi otsides vastust küsimusele: **kas ja kuidas vanemate lahutus mõjutab noore inimese elutee plaane ja tegelikke elusündmusi**. Uuringust selgus, et vanemate lahutuse mõju on nähtav eriti tüdrukute puhul. Samuti oli näha, et tehtud eluplaanid ja tegelikud elusündmused olid vanemate lahutusest mõjutatud eri viisil. Tundub, et vanemate lahutuse mõju laste eluteele ei ole niivõrd planeerimise tulemus kui kujunenud sotsiaalmajandusliku ja psühholoogilise olukorra tulemus. Analüüsi käigus selgus näiteks, et sagedased konfliktid vanematega olid seotud neidude plaanidega varakult iseseisvalt elama kolida samal ajal kui parem majanduslik olukord päritoluperes oli seotud hilisemate plaanidega pere loomiseks. Ka haridusel oli oluline roll: kutsekoolis õppivad noored plaanisid praktiliselt kõiki elusündmusi nooremassen vanusesse kui üldhariduslikus keskkoolis õppivad noored.

Kolmandana otsiti töös vastust küsimusele, **kuidas mõjutab päritolupere noorte inimeste hoiakuid abielulahutuste suhtes**. Uuringust selgus, et 15-aastaste laste hoiakud abielulahutuste suhtes ei sõltunud suurel määral nende emade hoiakutest lahutuste suhtes ega ka kasvupere tüübist. Siiski oli näha, et kui ema ja lapse suhted olid tihedad ning laps arvestas oma eluplaanides ema arvamusega, suhtus lahutatud perest pärit laps lahutustesse üldiselt positiivsemalt.